

Մագնու. — Պարպարոսա՞:

Բերձումուր զարմանք. կոյնակակներուն բազմութիւնն՝ իրյեւրէ տախ՝ մուրացկանիկն քովիկն շրջակայի կը հեռանայ: Մուրացկանիկ իւր պատաստոտի յարկուն մէջիկն իսպ մը կը հանէ, զոր պարանցիկ կախած կը կրէր. և զայն տալիկն ամբաստարով՝ ամենուն կը ցուցնէ, և ծախովն հոկոյն սրիկն կը կրթնի, որոն ծայրն ի գետիկն մխած է: Աստուածայ թագմութիւնն՝ աստուածարով հեռացած՝ իսպիկն կը նայի, պահ մը յուրիւն:

Մուրաց. —

Ահա նըշան փառաւոր.

Կարողոսի խաչն է և ցոյց՝ որու կըրնաք հաւատալ. Ուստի ես՝ կայսր արեւմտեց, Գերմանիոյ ինքնակալ, իտալիոյ, Պորթուգալիոյ և այլ տեղեաց թագաւոր. Ես որ անյայտ եղած էի, միայնակեաց կամաւոր, Ես առանձնցըս թողուցի, աւանդ. որչափ ակամայ, Վերադարձայ՝ Դամբանատունն ուր Կարողոս կը քնանայ Յանդըգաբար պղծած էի. այն ոճիւր էր. յանցաւոր, Ես զըղջացի, ճըմարիտ է, բայց՝ քաւելու պարտաւոր, Անպատի մէջ քաշուեցայ, աշխարհատեաց խղճահար Ես անձամբ անձըս պատժեցի՝ թշնամոյ պէս՝ շարաշար. Գըսան տարի աչք մահացու չընայեցաւ երեսիս. Խոտն իմ խոնարհ կերակուրս էր, անձրեւի ջուրն բմպելիս, իմ խըշտիս հող և ճըգնարանս անձաւ վարի զագանի. Աշխարհս ողբաց և զիս, դեռ եւս ըսքանչելի ոք կենդանի, Մեռած կարծեց, ըսպատելով մահուս՝ որ չէ ինչ հետեւ. Անձաւիս մէջ թաղած էի, միտ չունէի յառնելու. Չար հանգամանք՝ անընդդիմանակ ըստիպելով՝ վերջապէս, Եւ յուսամ թէ ոչ տարածամ, թաղեալս ելայ դամբանէս. Գերմանիա, մայրն անպաշտան զոր կը ճըմէք աքացի, Գերմանիա բազկատարած զիս կը կոչէր, զըթացի, Ելայ, եկայ: Կարծեմ թէ ձեր կայսրըն ճանչցաք:

Մագնու. — Կայսեր մօտեկարով,

Ծերունի,

Պարպարոսա մարմնոյ վըրայ տըլած յատակցոյց մ'ունի.

Շէկ երկաթով այն տըլեցաւ:

Մուրաց. — Իսկ երկնցնիւով,

Ալիս վըրայ, իրաւ է.

Այն ձեր նըշանն ահա տեսէք, անշինչ է. այս կը բաւէ:

Մագնու մուրացկանիկն տէն ոչտարտարեմար կը բնէ, տպաւ ծած գոռիկն ամբաստարով՝ աստուածայ իշխանկերուն կը դասուայ:

Մագնու. — Այո, այո ցոյցըս կը բաւէ, ասոր կըրնանք հաւատալ.

Այո, ահա, Փրէտէրիկոս, Գերմանիոյ ինքնակալ:

Շարայարեդի

ՀԱՆԳԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

(Շարքում. տես էջ 475)

Անցեալ օրերը ձեռքս Բուշիկներու հատորի մը գնաց: Սկսայ ցանցիւր թղթատել. էջ 151 կեցայ. տերեւ մը կար հոն վարդի, զոր տարիներ յառաջ դրած էի: Խեղճ տերեւ. ազագուն, դեղնաշորթ ցամաքու թիւն մը դարձեր էր. և սակայն խորա-

պէս յուզեց զիս. վերջապէս վարդի տերեւ մըն էր: Մէրիան ալ՝ տարիներու ծալքերուն մէջ թաղուած ու թօշնած, համակրելի էր դեռ քանի որ շարունակութիւնն էր երիտասարդ Մերիանին: Իր անցեալի գեղեցկութենէն անշէջ՝ միայն նայուածքները պահած էր, թուի ու թափանցիկ ինչպէս մայիսի գիշերները, խորունկ ու խոնաւ ինչպէս ծովը:

Այն շատախօսութեանց երկար միջնաբարին՝ զոր վիպասանները կ'անցնեն զիր-

քերը ստեղծելու, իրենց անձնաւորութիւնս ները ժամանակ կը վաստդէին գործերն աւարտելու: Իմ ալ այս բազմաբանու թեանս վերջանալուն, Մէրիանի առջեւէն անցաւ քաղաքի նախիրը դանդաղաբայլ, կաթով լեցուն ծիծերը օրօրուն, անցան նաեւ դպրոցի տղաքները, վազելով, բանաւորները՝ բահերին ուսերին զարկած, խանութպանները՝ ձեռքերին կանաչեղէնի կապոցներ բռնած, աղաները հանդարտ իւրարու հետ խօսելով և սկիարի ծուխի ու լորքները օդին մէջ տարածելով: Շուտով փողոցը հանդարտեցաւ և աւելի ամայի դարձաւ. բայց Մէրիան ալ պտուկը մասմաքուր դարձուցած, հինգշաբթի օրուան հոտը դուրս հանած, ներս մտաւ ուրբաթ օրուան հոտով լեցնելու:

Մնիկայ դրաւ խաչերկաթները օճախին վրայ, ուր դիզուած էր վառելիքը, պուտուկի ալ անոնց վրայ տեղաւորեց: Առաւ արեթն ու կայծքարը: Երկու անգամ ըստ սովորութեան զարկաւ. — կայծ չկար, Շարունակեց զարնել չորս հինգ անգամ, բայց կարծես կրակը մարած էր քարին երակներուն մէջ: Զարկ ու զարկ. արդիւնքը ոչինչ: Մէրիան տաքցաւ. աւելի տաքնապափոյթ տեղացին հարուածները քարին ու արեթին գլխուն. քանի մը կայծեր փայլափայլին, թօթափեցան և ընդհուպ մարեցան. արեթը կրակ չառաւ, և սակայն թաց ալ չէր: Մէրիան սկսաւ ճշգոհել, ապարդիւն զարկերը կրկնուեցան, յուսահատած գետին ձգելու վրայ էր, և ահա արեթէն մոխր ու խանձելու հոտ մ'արձկուեցաւ. Մէրիան հանգիստ շունչ մ'առաւ:

Մոմշորով պատեց արեթը. փչեց, արծարծեց և զգուշութեամբ գետեղեց չոր ցախերու գիրկը, օճախին մէջ: Ինքը մէկ ծունր գետինը դրած, կորաքամակ, երեսը քիչ մը վեր բռնած դէպ ի օճախը, կը շարունակէր շունչով կրակին արծարծել, նախ մեղմով, յետոյ աստտիկ և փայտերը պիտի բռնէին, կ'ուզէն բռնէին, բայց չեն բռնկիր: Մէրիան կը փչէ ու կը փչէ. խանձողը կ'արծարծի, փայտերը կը լուսաւորուին, ծուխի բարակ ոլորք մը կ'ար-

ձակուի և տաքնաւ շուտով կ'անհետանայ: Տէր Աստուած, այս ինչ չար սատանայ նստած է ցախերուն վրայ, հառաչեց Մէրիան, ու շարունակեց փչել, այտերը կարմրեցած և լուսաւոր:

Այս միջոցին հեռուն շատաչ մը լսուեցաւ. ամբողջ տունը ցնցուեցաւ. աւել մը որ օճախին քով, անկիւնը կեցած էր, ինքն իրեն վար ընկաւ. բայց միանգամայն ծուխի շատ մը ոլորքներ ելաւ Մէրիանի դէմը ծածկեցին, ցախերը սակայն չորքնկեցան: Մէրիան հեղձամոգձուկ չըլլալու համար ետեւ քաշուած միջոց, թեթեւ մը զարնուեցաւ թանձրիքի մոյթին, որուն վերայ դիզուած էին խոհանոցի ու սեղանի սպասները. բայց այնչափ թեթեւ. որ ինքն ալ չիմացաւ. այսուհանդերձ պղնձէ սկուտեղ մը վար ընկաւ և մեծ աղմուկով, զլորելով գնաց անկիւն մը հանդարտեցաւ: Մէրիան գոյնը նետեց, Հեռուն լսուեցաւ շան մը ոռնոցը, երկայն, չարագուշակ: Մէրիան երեսը խաչ հանեց:

Խուխերը փարատեցան, յերեւան եկաւ խանձողը, բայց աւելի նուաղած, առկայծ, որուն հետ պիտի մարէր նաեւ Մէրիանի յոյսը: Անիկայ շարունակեց փչել մեղմով. դարձեալ գունդ գունդ ծուխեր աւելի հապըստէպ, աւելի խուռնախիտ բարձրացան՝ խանձողը ծածկելով իր աչքերէն: Աքաղաղը՝ որ քիչ հեռուն փայտի դէզերուն վրայ թռած էր, թեւերը թփուտացուց յանկարծ, ու երեք անգամ ետեւէ ետեւ կանչեց:

Այս տարածամ պահուն, մութին ու լուռութեան մէջ, գիտէր որչափ տխրազդեցիկ է այս կանչը: Մէրիան ըստ սովորութեան ելաւ անոր գլուխը կտրելու, բայց այն միայնութեան մէջ վախցաւ քայլ մ'իսկ յառաջ առնելու, անոր մօտենալու: Աքաղաղը անգամ մըն ալ կանչեց: Մէրիան փշաքաղեցաւ. պաղ ըրտինք մը վրայան եկաւ: (Սճախին ծուխն ալ սկսաւ նուազել: Եւ, սուրբ Աստուածածին, օճախս կ'անցնի, հառաչեց խեղճ կնիկը, ու սկսաւ փչել յուսահատ, հապստէպ ու վճռական կերպով:

Սուրբ Աստուածածնայ անունով զանազան աշխատանքներ իր ազդեցութիւնն ունեցաւ. փայտերը լուսաւորուեցան, բոցը բռնկեցաւ՝ կարմիր, ծածանուտ, խայտալուծ ու խաղալուծ, դեղին փայլ մը ձգելով դիմացը որմերուն վրայ և մինչեւ մութ անկիւններ հասցընելով իր զուարթ ժպիտը: Բոցին լոյսովը տեսնուեցաւ նաեւ Մէլրիան, որ կը դողար ու շրթունքները կը փսփային Եւարայ ի վերայ այսքանեաց յաւաստաւորանց և սնարկոյ սրտաբեկութեանց . . . :

Դէմքը տխուր էր, շուարած. բիրերն իրրեւ թէ սեւեռած ըլլային արեթին վրայ որ չէր ուզեր վառիլ, օճախին վրայ որ կը մարէր, աւելին վրայ՝ որ ինքն իրեն ընկաւ, ամանին վրայ՝ որ ինքն իրեն գլորեցաւ, շան վրայ՝ որ ոռնաց, աքաղաղին վրայ որ կանչեց: Բոլոր ասոնց գէշ բաներ են: Տան մը օճախը որ չվառի և ծուխը որ կը մարի: Ասոնց մէյմէկ բռնիք են: Չախորդութիւնը վերահաս է իմ տանս վրայ, մտածեց Մէլրիան, Եւս սուրբ Աստուածածին դուս բարին յաջողէ, մըրմընջեց Մէլրիան:

Երբ Համոյ սովորականէն ուշ ատեն տուն մտաւ, Մէլրիան դեռ դէմքին վրայ յուզման հետքերը կը ցուցնէր. այնպէս որ էրիկը կըրցաւ անդադառնալ և հարցնել Ինչ կայ, Մէլրիան:

— Ոչինչ. կերակուրը այսօր ատենին չկըցայ պատրաստել:

— Եթէ այդ է միայն, փոյթ չէ. ախորժ չունիմ:

Կնիւրը զարմացաւ. որովհետեւ առջի անգամ էր որ Համոն ախորժ չէր ունենար:

— Բաներ մ'ալ հանդիպեցան որ չարագուշակ էին աս մեր տան համար, շարունակեց Մէլրիան:

— Եթէ այդ է միայն, փոյթ չէ. ըսել է որ այս տունը իր պաշտօնը աւարտելու վրայ է: Աստուած, Աստուած, ինչպէս նախախնամող ես դու. բոյն մը չես աւերի առանց առաջուց ուրիշ մը պատրաստելու:

— Ինչ կը խօսիս, այ մարդ, չեմ հասկնար:

— Ըսել կ'ուզեմ որ վաղուքն սկսեալ՝ այս պատերն ալ մեզի պէտք չեն:

— Ինչ կը խօսիս, այ մարդ, աւելի պայծառ եղի՛ր, հոգիդ սիրես:

— Ըսել կ'ուզեմ որ առտունէ սկսեալ՝ այս տունը պիտի թողունք, ալ բանի չի գար, հասկցար: Ալ ասկից որոշ կրնամ ըլլալ:

— Ինչպէս, բացօթեան բնակելու համար. դեռ ցուրտ է:

— Ո՛չ հոգիս, բնակելու համար . . .

— Հոգիդ սիրես, մի՛ տանջի՛ր զիս:

— Պալատին մէջ:

— Ի՛նչ, ո՛ր պիտի շինես այս տան փարանց պալատը, որովհետեւ քան փարանցը մէկ գիշերուան մէջ չի բարձրանար, կատակարանեց Մէլրիան վշտացած ժպիտով մը:

Ամէն բացատրութեան տեղ Համոյ կըրկեց. Եւ սակայն վաղ առտու պիտի մեկնինք:

— Ո՛ր, մարդ Աստուծոյ, խելքիդ ետեւէ:

— Ճիշդ եթէ խելքս փնտռելու ելնենք, պալատը պիտի հասնինք, որովհետեւ խելքս հոն մնաց:

— Մարդ մը որ խելքը կորսնցուցեր է, ի՛նչ կրնայ գտնել:

— Բուն ալ ասոր համար եկայ զքեզ հետ առնելու:

— Ի՛նչ, պալատին ո՞ր դռնէն պիտի մտնես զիս:

— Ուրկից որ կ'ուզես, առջեւէն, ետեւէն, կողմնաւոր, ամէն կողմէ:

— Հոգիդ սիրես թող այս կատակները, կրկնեց Մէլրիան վերջաբանի շեշտով մը, եկուր կերակուրնիս ուտենք, եփած է:

— Դու կ'ուզես կեր, ես ախորժ չունիմ. աս ալ գիտցիր որ առտու կանուխ պիտի մեկնինք:

— Ո՛ր Համոյ, ծայրէն սկսինք, խելքդ կորսնցուցիր. կեցիր նայինք դեռ յիսունը չանցուցինք:

ՄԵՆԱՍԻՔ ԵՐԵՎԱՆԻ ԶԵՆՈՒՄ

Շարայարիկ